

ידיעון מרכז אוריון לחקר מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן
גיליון ארבעה עשר
נובמבר 2011

מפעל הביבליוגרפיה בתנופה חדשה

במפעל הביבליוגרפיה של מרכז אוריון נאספו בשש עשרה השנים האחרונות 11,400 פרטים: ספרים, מאמרים וביקורות. בשנה שעברה הוכנס לשימוש מנוע חיפוש חדש, המאפשר לפי שם מחבר, מילה בכותרת, מילת מפתח, וכן חיפוש לפי סוג החיבור (ביקורות, עבודות דוקטור ועוד), וכן חיפוש מורכב המכיל כמה קריטריונים לצמצום התוצאות.

השנה החל שיתוף פעולה בין מרכז אוריון לבין רשות העתיקות. שיתוף פעולה עם רשות העתיקות פתח פתח להרחבה ניכרת של מפעל הביבליוגרפיה ולשיפורו. המפעל יחבור, לפי התכנית, לפרויקט עצום ממדים של רשות העתיקות להצגה דיגיטלית חדשה של המגילות. קישורים בין האתרים יאפשרו, עם התקדמותם של שני הפרוייקטים, לעבור בקלות מן הפרגמנטים אל מה שנכתב עליהם ובעניינם ולהיפך: מן הספרות המחקרית אל הצילום. הרשות תממן את עבודתם של חוקרים שיעדכנו את מאגר הביבליוגרפיה לשנים 1995–2011.

עם תחילת שנת הלימודים, בחודש נובמבר 2011, החלה העבודה במפעל הביבליוגרפיה במתכונתה החדשה.

מכאן ואילך רישום הפריטים מתבסס כולו על קריאת המאמרים והספרים, וכולל רישום מפורט של מילות מפתח. כדי שנוכל לקטלג בהקדם את המאמרים לאחר קריאה, אנחנו מבקשים לשלוח אלינו תדפיסים אלקטרוניים של הספרים והמאמרים. צוות של מרכז אוריון – פרופ' מנחם קיסטר, ד"ר מיכאל סיגל ושלמי אפרתי – גיבש בחודשים האחרונים רשימת מילות מפתח המאורגנת בצורה היירארכית שנועדה להאחיד את הקטלוג. כל אלפי הפריטים שנרשמו בעבר ייקראו ויקוטלגו שוב. לשדות החיפוש ייתוסף שדה חדש (primary text), ובו יירשמו מראי המקומות של הטקסטים מקומראן ומספרות בית שני הנידונים בהרחבה ולגופם במאמרים ובספרים. בדרך זו יוכל בעתיד מי שמעוניין בדיון המדעי על טקסט מסוים למצוא את מבוקשו בקלות.

הוחלט שהביבליוגרפיה תמצא את המחקר על מגילות מדבר יהודה, ותכסה כיסוי מלא (במידת האפשר) את המחקר על הספרים החיצוניים (אפוקריפה ופסדו-אפוקריפה); הקורפוסים הגדולים של פילון ויוספוס יכוסו באופן חלקי בלבד: במידה שהם עוסקים בעניינים המקשרים אותם לסוגי הספרות העיקריים האחרים שבמאגר, כגון פרשנות המקרא, היחס למסורות אחרות, וכיוצא בזה.

מרכז אוריון לחקר מגילות מדבר יהודה
והספרות הקרובה להן

המכון למדעי היהדות ע"ש מנדל
המרכז העולמי למדעי היהדות ע"ש רבין
האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים
ירושלים 91905

טלפון: 02-5881966 פקס: 02-5883584

msdss@mscc.huji.ac.il

<http://orion.mscc.huji.ac.il>

דבר מנהל מרכז אוריון

בשנה האחרונה הייתה במרכז אוריון פעילות מגוונת. בחודש פברואר נאספו 19 חוקרים מאירופה, מארה"ב ומישראל להרצות בכינוס 'גלגולי מסורת, גלגולי מסירה': מספרות בית שני אל היהדות והנצרות בשלהי העת העתיקה'. בנוסף לכינוס עשיר זה התקיימו במרכז הרצאות ומפגשים מדעיים שעסקו במגילות מדבר יהודה ובספרות בית שני בכלל ובהקשריה התרבותיים הרחבים, וכן בטקסטים חדשים שנתגלו.

השנה תתקיים סדרת סמינרים מיוחדת של פרופ' לורן סטוקנברוק, פרופסור-אורח של מרכז אוריון, על ספר חנוך. אנחנו מקווים להשתתפות ערה של חוקרים ושל תלמידים מתקדמים בסמינרים אלו. פרופ' סטוקנברוק, מגדולי החוקרים של ספר חנוך, ישתף אותנו בקריאת טקסטים מן הספר ויביא אותנו אל סדנת העבודה המחקרית שלו. זו הזדמנות מיוחדת להתוודע אל דרך עבודתו של חוקר מוביל בתחום. אנחנו מקווים שבעתיד יתנו חוקרים חשובים נוספים סדרות סמינרים במסגרת מרכז אוריון. גם המפגשים המדעיים במתכונת שנהגה בשנים הקודמות יימשכו השנה. בין השאר ירצו על פירות מחקרם שני חוקרים שהצטרפו למרכז אוריון, מר שלמי אפרתי וד"ר עתר לבנה.

גולת הכותרת של הפעילות השוטפת במרכז אוריון היא מפעל הביבליוגרפיה שלו. מפעל זה קיבל תנופה חדשה (ראה בטור שממול). עבודה רבה ומחשבה הושקעה ומושקעות בתכנון ובביצוע, ואני מודה לכל העושים במלאכה, ובמיוחד לאלה שסייעו לי בגיבוש דפוסי העבודה: מר שלמי אפרתי, ד"ר מיכאל סיגל ומר עופר ארבל.

מתכונת חדשה זו של מפעל הביבליוגרפיה מחייבת אותנו לעדכן ולקרוא את כל הפרסומים בחמש עשרה השנה האחרונות על המגילות, הספרים החיצוניים, ובמידה מסויימת ספרות בית שני בכללה. בהקשר זה יש חשיבות מרובה לכך שנקבל לקריאה ספרים ותדפיסי מאמרים וכן תדפיסים אלקטרוניים לשימוש החוקרים העמלים על כתיבת מילות המפתח. כמו כן נודה לכם מאוד על כל פרסום בתחום זה שתביאו לתשומת לבנו.

אנחנו מנסים גם לעדכן את רשימת עבודות הדוקטור ועבודות המ"א שנכתבו בארץ ובעולם בתחום המגילות וספרות בית שני. נודה לכם מאוד אם תוכלו לשלוח לנו פרטים של עבודות כאלו: עבודות שעשיתם, שנעשו בהדרכתכם, או שאתם יודעים עליהן. אם אפשר מבחינה חוקית להפנות לנוסח אלקטרוני של העבודה (בקישור), הרי זה משובח.

אני רוצה להודות לחוקרים ולתמידים הלוקחים חלק בפעילות המרכז, למתמחים במרכז על עזרתם החשובה, לגבי יעל אליהו האחראית על אתר המרכז, לד"ר רות קלמנטס, עורכת הפרסומים, לגבי אריאלה עמיר, המנהלת האדמיניסטרטיבית המסורה של המרכז.

אני מודה לאוניברסיטה העברית בירושלים, לקרן אוריון, לקרן סר זלמן קוהן, לשוחרי האוניברסיטה העברית בקמדה, לשוחרי המרכז בארץ ובחוי"ל, ולוועדה האקדמית.

פרופ' מנחם קיסטר

מלגות מרכז אוריון לשנת הלימודים תשע"ב (2011/12)

Jean Matlow Scholarship – Canada

מיכאל טובל, דוקטורנט בחוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו, זכה במלגת מטלו לשנת תשע"ב לתמיכה במחקרו בנושא: הכוהנים כמנהיגים בכתבי פלויוס יוספוס ובמגילות מדבר יהודה.

מלגות לשנת תשע"ג

מדי שנה מעניק מרכז אוריון מלגות המיועדות לתמוך במחקרים של חוקרים צעירים בתחומי מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן, לפי אמות מידה שקובעת הוועדה האקדמית. עדיפות ניתנת למחקרים בעלי ממד אינטגרטיבי, המצביעים על חשיבות המגילות לתחומי המחקר הקשורים לתקופת בית שני ולמחקרים שמעצם טבעם יכולים להתבצע רק בארץ.

מועד ההגשה באביב 2012 (הודעה מפורטת תפורסם).

מתמחי המרכז (Graduate Interns) לשנת תשע"א

אנו מודים למתמחי המרכז בשנת הלימודים החולפת מבית הספר לתלמידי חו"ל ע"ש רוטברג:

- ♦ **דניאל רוזנקרץ** (אוטרליה) תלמיד מ"א במדעי הדתות.
- ♦ **אדריאן ספנאוול** (אוניברסיטת אוקספורד, אנגליה) תלמידת מ"א במקרא.
- ♦ **גונג יאנג** (אוניברסיטת בייג'ינג, סין) תלמיד מ"א במקרא.
- ♦ **קודי גפני** (אוניברסיטת נטרדם, ארה"ב) תלמיד ב"א בלימודי בית שני ומקרא (תוכנית מיוחדת).

מתמחים – Graduate Internships

דרושים שלושה מתמחים למרכז אוריון לחקר מגילות מדבר יהודה והספרות הקרובה להן לשנת הלימודים תשע"ב (2011/12).

לפרטים נוספים נא להתקשר לטלפון: 02-5881966/588 או לשלוח קורות חיים באנגלית למרכז.

ברכות

לרשות העתיקות

רשות העתיקות החלה בפרויקט רב-ממדים: צילום מחדש באיכות גבוהה במיוחד של כל קטעי המגילות המרובים שבידה ומיונם והנגשתם לציבור. רשות העתיקות משתפת פעולה עם גופים שונים, ובהם גם מרכז אוריון (ראו עמ' 1). אנו מברכים את הרשות על התחלת הפרויקט החשוב ומצפים להתקדמותו.

למחזון ישראל

מחזון ישראל העלה למרשתת תצלומים של כמה מן המגילות החשובות ביותר שברשותו: מגילת ישעיהו השלמה, מגילת המקדש, מגילת המלחמה, סרד היחד ופשר חבקוק. המגילות מצולמות באיכות טובה ונגישות לכול בלא תשלום. תצלומיהן הנגישים של מגילות אלו הם נכס להוראתן ולהיכרות הבלתי אמצעית של הציבור הרחב עמן. כתובת האתר: <http://dss.collections.imj.org.il>.

מפגשים מדעיים במרכז אוריון בשנה החולפת

בשנת תשע"א הרצו במרכז אוריון חוקרים במגוון תחומים, במסגרת סמינר חוקרים ושעות דיון. הסמינרים דנו בנושאים מגוונים.

שרגא בר-און, **יקיר פז ופרופ' מנחם קיסטר** נתנו הרצאות המשלימות זו את זו ומגיבות זו לזו על פרשנות המקרא בימי בית שני ויחסה למדרש המאוחר מצד אחד ולמקרא מצד אחר. (בהרצאות על הנושא "חלק ה' עמו": מן הפרשנות הבתר-מקראית הקדומה ועד למדרש המאוחר). בפרשנות המקרא בחיבור חשוב מימי בית שני דנה גם **ד"ר כנה ורמן** (אוניברסיטת בן-גוריון בנגב) בהרצאתה 'ספר היובלים שכתוב גלוי ופרשנות נסתר'. **פרופ' אנדרי אורלוב** (אוניברסיטת מרקט, ארה"ב) ו**ד"ר ראובן קיפרווסר** (האוניברסיטה הפתוחה) עסקו בפרשנות המדרשית וכן ביחס ספרות בית שני לספרות חז"ל בצמד הרצאות על דמותו המיתולוגית של הלוייתן. **פרופ' דניאל שוויץ** (האוניברסיטה העברית) עסק בהרצאתו בבעיות היסטוריות, בחקר יוספוס, ובהבטים אידאולוגיים (יוספוס על כיבוש פלה -- על גיור ומילה בתקופה החשמונאית).

גב' מרים ברנד וגב' שלומית הראל-קנדי, מילגאיות מרכז אוריון הרצו על מחקריהן. **גב' מרים ברנד** (דוקטורנטית, המחלקה לעברית ולימודי יהדות, אוניברסיטת ניו-יורק, ארה"ב) נגעה בהרצאתה 'המקור הדמוני של החטא: ספר היובלים, חיבורים כיתתיים מקומראן ותפילות מימי בית שני' בשאלות תאולוגיות מרכזיות. **גב' שלומית הראל-קנדי** (דוקטורנטית, המחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן) עסקה בהרצאתה 'הכוהנים והעם: על פולמוס סמוי בין מגילת המקדש וספרות חז"ל' בפן ההלכתי של היחס בין ספרות קומראן לספרות חז"ל.

בשיתוף עם מפעל המקרא הרצה **פרופ' יאן יוסטן** (אוניברסיטת מרק בלודן, סטרסבורג, צרפת) על אספקטים תאולוגיים והיסטוריים בתרגום השבעים.

במתכונת חדשה של סמינר התקיים דיון בשני קטעים חדשים: קטע מקרא מעניין וקטע מכתב לוי הארמי מן הגניזה. את הדיון פתחו **פרופ' גדעון ברוק** (אוניברסיטת תל-אביב), מגלה הקטע החדש של יכתב לוי הארמי מן הגניזה, ו**פרופ' אלכסנדר רופא** (האוניברסיטה העברית), על קטע המקרא לדברים כז 4.

צוות הביבליוגרפיה של מרכז אוריון

בשנת תשע"ב התרחב צוות הביבליוגרפיה של המרכז: **שלמי אפרתי**, **אורן אייבלמן**, **יקיר פז**, **אריאל קופילוביץ** – כולם תלמידי מ"א ודוקטורט באוניברסיטה העברית, ו**ד"ר עתר לבנה** מאוניברסיטת חיפה. הם מצטרפים לסגל הוותיק: **ד"ר רות קלמנטס** ו**חנה וורטסמן** (תלמידת דוקטורט באוניברסיטה העברית).

שלמי אפרתי מרכז את פרויקט העדכון המשותף למרכז ולרשות העתיקות, ו**ד"ר קלמנטס** ממונה על עדכון הביבליוגרפיה השוטפת.

הוועדה האקדמית של מרכז אוריון (2010/11)

ד"ר אסתר חזון (יושבת ראש), פרופ' שלמה נאה (ראש המכון למדעי היהדות), פרופ' עמנואל טוב, פרופ' יוסף פטריך, ד"ר דוד סתרן, פרופ' שלום פאול, ד"ר מיכאל סיגל, פרופ' מנחם קיסטר (מנהל המרכז)

אנא עדכנו אותנו בכתובתכם האלקטרונית

כדי שנוכל להוסיפכם לרשימת התפוצה.

כתובתנו: msdss@mscc.huji.ac.il

חוקרים מחו"ל ומבקרים במרכז אוריון

Arjen Bakker—Leuven University, Belgium
Aryeh Amihay—Princeton University, USA
Joe Christian—University of the Holy Land, Jerusalem
Jim Courter—University of the Holy Land, Jerusalem
Prof. Beate Ego—Ruhr-University Bochum, Germany
Andrew Jones—University of Toronto, Canada
Elisabeth Levy—Bibelselkapet/Norwegian Bible Society, Norway
Dr. Claudia Losekam—Ruhr-University Bochum, Germany
Prof. Andrei Orlov—Marquette University, USA
Prof. Eileen Schuller—McMaster University, Canada
Prof. Jan Joosten—Université Marc Bloch, Strasbourg, France
Prof. Mats Eskhult—Uppsala University
Dr. Håkan Bengtsson, Director of the Swedish Theological Institute in Jerusalem, brought to the Orion Center a delegation of 9 scholars from Uppsala Univ.

עמיתים ומשתתפים בפעילות המרכז שתמו ספרים שובים לספריית החוקרים של המרכז:

מ' בר-אשר וד' דימנט, מגילות: מחקרים במגילות מדבר יהודה
ח-ט (ירושלים וחיפה, תש"ע)
א' קימרון, מגילות מדבר יהודה: החיבורים העבריים, כרך
ראשון (בסדרה בין מקרא למשנה, ירושלים תש"ע)
A. I. Baumgarten, H. Eshel, R. Katzoff, S. Tzoref, eds.,
Halakhah in the Light of Epigraphy (JASup 3;
Göttingen, 2011)
K. Berthelot and T. Legrand, eds., *La Bibliothèque de
Qumran, 2: Torah—Exode, Lévitique, Nombres* (Paris,
2010)
J. J. Collins and T. Lim, eds., *Oxford Handbook of the
Dead Sea Scrolls* (Oxford, 2010)
C. Hempel, ed., *The Dead Sea Scrolls: Texts and
Context* (STDJ 90; Leiden, 2010)
A. D. Roitman, L. H. Schiffman, S. Tzoref, eds., *The
Dead Sea Scrolls and Contemporary Culture* (STDJ 93;
Leiden, 2011)
M. E. Stone, A. Amihay, V. Hillel, eds., *Noah and His
Books* (SBLEJL 28; Atlanta, 2010)
M. E. Stone, *Ancient Judaism: New Visions and Views*
(Grand Rapids, 2011)

אנו מודים לכל המחברים והמוציאים לאור אשר תרמו את
ספריהם למרכז.
כמו כן אנו מודים לכל אלו אשר שלחו אלינו כתבי עת ותדפיסים
מאמרים. הרשימה ארוכה מכדי למנותם.
תרומת הספרים והמאמרים מסייעת למרכז להתעדכן
בחיידושים בתחום ולעדכן את הביבליוגרפיה, ומאפשרת
לחוקרים ולמבקרים להיעזר בהם למחקריהם.

חדר החוקרים (הספרייה)

חדר החוקרים עומד לרשות החוקרים והסטודנטים. (שעות
פעילות: ימי עבודה רגילים, או בתיאום מראש)
נודה לכם על כל תרומה של ספרי מחקר לחדר החוקרים,
לשימוש תלמידים וחוקרים.
תינתן אפשרות של הקדשת הספר ע"ש התורם או למי שיקבש
להקדישו בתרומה מ-100 \$ ומעלה.

**אנו מעוניינים לקבל קטעי עיתונות, תדפיסים,
ספרים, מידע ביבליוגרפי וכל חומר אחר, בכל שפה
שהיא, בתחום המגילות והספרות הקרובה להן.**

ספרים בהכנה בעריכת מרכז אוריון

עתידיים לצאת לאור בסדרה
: Desert of Judah

דברי הכינוס הבינלאומי האחד-עשר (שהיה ביוני 2007)

*New Approaches to the Study of Biblical Interpretation in
Judaism of the Second Temple Period and in Early
Christianity: Proceedings of a Joint Symposium by the Orion
Center for the Study of the Dead Sea Scrolls and Associated
Literature and the Hebrew University Center for the Study of
Christianity, 18–21 June, 2007.* Editors: Gary A. Anderson,
Ruth A. Clements & David Satran

דברי הכינוס הבינלאומי השנים-עשר (שהיה בדצמבר 2008)

*Hebrew in the Second Temple Period: The Hebrew of the
Dead Sea Scrolls and of Other Contemporary Sources:
Proceedings of the Twelfth International Symposium of the
Orion Center for the Study of the Dead Sea Scrolls and
Associated Literature, Jointly Sponsored by the Eliezer Ben-
Yehuda Center for the Study of the History of the Hebrew
Language, 29–31 December, 2008.* Editors: Steven E.
Fassberg, Moshe Bar-Asher & Ruth Clements

ערב עיון לרגל צאת ספריו של פרופ' מיכאל סטון

*Ancient Judaism: New Visions and Views
Noah and His Book(s)*, with Aryeh Amihay, and
Vered Hillel

יתקיים ביום רביעי ב' בטבת תשע"ב, 28 בדצמבר 2011
בשעה 16:30, בבית מאירסדוף, חדר 501, הר הצופים.

יושב ראש ד"ר זוד סטרן

פרופ' ראובן עמיתי, דיקן הפקולטה למדעי הרוח, ברכות
פרופ' מנחם קיסטר: חנוך, נח, אברהם: זיקה ותחרות בין
דמויות מקראיות בספרות הבתר-מקראית
ד"ר אסתר חזון, טקסט, מסורות, וחוויה דתית בהודיות
ד"ר אלכסנדר קוליק, אקולוגיה אפוקליפטית: אסונות
גלובליים בין מדע לתאולוגיה
פרופ' מיכאל סטון, דברים

סמסטר א'

**אורח המרכז, פרופ' לורן סטוקנברוק,
ייתן בסמסטר ב' סדרת סמינרים בנושא:
Readings 1 Enoch: Text, Interpretation and
Theology**

פרופ' לורן סטוקנברוק הוא פרופסור ללימודי הברית החדשה ב-Princeton Theological Seminary. במוקד פעילותו המחקרית הענפה יהדות בית שני והנצרות הקדומה, ובפרט מגילות מדבר יהודה, ספרות חנוך, כתבי חכמה ואפוקליפטיקה יהודיים, והברית החדשה. פרסומיו עוסקים בנושאים מרכזיים בתיאולוגיה יהודית וכן במקורות הנצרות. בין מחקריו הרבים בתחום ספרות בית שני ניתן להצביע על פירושו המקיף לפרקים צא-קח בספר חנוך הראשון.

פרופ' סטוקנברוק מכין בימים אלה פירוש על ספר חנוך א' (ספר העיריים) עבור סדרת Anchor Bible. יחד עם טד ארהו הוא מכין מהדורה ביקורתית של כתבי היד האתיופיים של ספר חנוך האתיופי. סטוקנברוק וארהו זיהו 120 כתבי יד כאלה. בנוסף הוא כותב כעת פירוש בשפה הגרמנית לחזון יוחנן עבור סדרת Zurich BibelKommentar. הוא משמש או שימש בעבר כעורך בכמה מכתבי העת הנחשבים ביותר העוסקים בחקר יהדות בית שני ובחקר הברית החדשה.

הסמינרים יתמקדו בנושאים הבאים:
מצב המחקר של ספר חנוך; בעיות תאולוגיות והיסטוריות העולות מן הספר; חשיבותם של הפרגמנטים הארמיים מקומראן ושל כתבי יד אתיופיים להעמדת נוסח החיבור. מקורותיו וסוגיות היסטוריות ותיאולוגיות העולות מן החומר. הפרגמנטים הארמיים מקומראן ותרומתם לביקורת הנוסח של החיבור. פסקאות מספר חנוך א', בעיקר מתוך "ספר העיריים", ידגימו את ההתמודדות עם בעיות טקסטואליות, פרשניות ותיאולוגיות (לא נדרשת ידיעת געז).

הסמינרים יתקיימו בתאריכים כ"א, כ"ה וכ"ח באדר תשע"ב, 15, 19, 22 במרץ 2012, בשעות 14:15-16:00, בניין רבין חדר 2001.

למידע נוסף ולביבליוגרפיה מלאה של פרופ' סטוקנברוק ראו http://orion.mscc.huji.ac.il/resources/doc/EnochI_2011.shtml
פרטים נוספים ועדכונים באתר המרכז

סמסטר ב'

❖ יום שלישי כ"ה בניסן תשע"ב, 17 באפריל, בשעות 12:15-14:00, בניין רבין חדר 3001
פרופ' לורן סטוקנברוק ירצה בסמינר החוקרים ע"ש ח"י גרינפלד ז"ל על הנושא: **Conflicting Stories: The Spirit Origin of Jesus' Birth**.

❖ יום חמישי כ"ה באייר, 17 במאי, בשעות 10:15-12:00, בניין רבין חדר 2001
מיכאל תובל (החוג להיסטוריה של עם ישראל ומלגאי מרכז אוריון לשנת תשע"ב) ירצה בשעת דיון על הנושא: **כנהיגים כמנהיגי היהדות בכתבי פלאויוס יוספוס ובמגילות קומראן.**

❖ ביום רביעי כ"ט בחשוון, תשע"ב, 16 בנובמבר 2011, התקיימה שעת דיון: **שלמי אפרתי** (החוג לתלמוד ומרכז אוריון, האוניברסיטה העברית) הרצה על הנושא: **הגלות השנייה: לחידת התהוותו של ספר צוואות השבטים.**

הדעות חלוקות ביחס לאופיו של ספר צוואות השבטים בצורתו שלפנינו: חיבור יהודי שעבר עריכה נוצרית, או חיבור נוצרי שהשתמש במקורות יהודיים. ההרצה תתמקד בפסקאות המתארות באופן סכמטי את חטא העם, הגלות, התשובה והשיבה לארץ, בעיקר בצוואות שבהן מופיעות פסקאות כפולות. ייבחנו התבנית ההסטורית-הרעיונית המשתקפת בהן ובעיות טקסטואליות-ספרותיות, ותידון משמעותן להבנת היווצרותו של ספר הצוואות ולמחלוקת בדבר טיבו היהודי או הנוצרי של הספר.

❖ יום רביעי, י"א בכסלו תשע"ב, 7 בדצמבר 2011 בשעות 15:00-14:00, בניין רבין חדר 2001
ד"ר עתר לבנה (החוג למקרא, אוניברסיטת חיפה ומרכז אוריון) תרצה בסמינר החוקרים ע"ש ח"י גרינפלד ז"ל בנושא: **"בחרבי ובקשתי" – בין ספרות ופרשנות להיסטוריה בספר היובלים**

בספר היובלים שני סיפורי מלחמה לא מקראיים: מלחמתו של יעקב באמורים (לד 1-9), והעימות הצבאי בין יעקב לעשו (לו 1-14). ההצעה הרווחת, שסיפורים אלה משקפים קרבות מתקופת החשמונאים, הייתה בסיס לשיח אקדמי ער, שעיקרו השוואת הסיפורים בספר היובלים למקורות היסטוריים. בהרצה זו ייבחנו בעיקר ההיבטים הספרותיים והפרשניים של סיפורים אלו, היבטים שזכו עד כה לתשומת לב מועטה בלבד. בחינה זו תשפוך אור הן על האידיאולוגיה של המחבר הן על שאלת זיהוים של סיפורים אלה עם קרבות היסטוריים.

❖ יום רביעי ב' בטבת תשע"ב, 28 בדצמבר 2011 בשעה 16:30, **בית מאיר סדוף**, חדר 501, הר הצופים
ערב עיון לרגל צאת ספריו של פרופ' מיכאל סטון. פרטים בעמ' 3.

❖ יום חמישי, כ"ד בטבת תשע"ב, 19 בינואר 2012 בשעות 15:00-12:00, בניין רבין חדר 2001
פרופ' ורד נעם (החוג ללימודי התרבות העברית, אוניברסיטת תל-אביב) תרצה בסמינר החוקרים ע"ש ח"י גרינפלד ז"ל על הנושא: **אגדת נאי (בבלי, קידושין סו ע"א): כתב הגנה פרושי כנגד טענות כיתתיות.**

בסוגיית קידושין (סו ע"א) משוקעת אגדה המתארת את הקרע בין נאי המלך והפרושים. מקבילה קרובה של אגדה זו מצויה בקדמוניות היהודים ליוסף בן מתתיהו. האגדה נידונה הרבה במחקר בשל חשיבותה להבנת המתחים הפוליטיים והיריבות הכתתית בתקופת המדינה החשמונאית, ובשל קרבתה המסקרנת לעדותו של יוספוס. נדמה לי, עם זאת, ששני היבטים של סיפור זה טרם מוצגו – הסגנון והמינוח המשמשים בו, והרמזות המקראיות שהוא נוקט. מאפיינים אלה עשויים לשמש מפתח למוצאו ולגמתו של הסיפור, שהוא, לדעתי, שריד נדיר של מסמך פרושי פולמוסי.